

3. 1. 2023

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Střídavá péče a posuzování některých parametrů ve světle aktuální judikatury Ústavního soudu

K zásahům státu do rodinného života by mělo docházet pouze v nezbytně nutných případech, jak plyne nejen z Listiny základních práv a svobod, která v čl. 10 odst. 2 zaručuje každému právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života, tak i z Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, která v čl. 8 odst. 1 a 2 garantuje právo na respektování soukromého a rodinného života a ochranu tohoto práva před neoprávněnými zásahy ze strany státních orgánů.

Nastane-li však situace, kdy se rodiče nejsou schopni či ochotni dohodnout a dostat své rodičovské zodpovědnosti, leží na soudu, aby v zájmu ochrany dítěte rozhodl a naplnil závazek státu spočívající ve zvláštní ochraně dětí a mladistvých plynoucí z čl. 32 odst. 1 a 4 Listiny základních práv a svobod.

V takovém případě zná české právo tři základní zákonné formy péče rodičů o dítě, a to péči jednoho z rodičů, střídavou péči a společnou péči. Ač je povědomí o možnostech úpravy rodičovské péče stěžejní při hledání řešení v nejlepším zájmu dítěte, stále je u veřejnosti poměrně nízké a ovlivněné předsudky. Právě střídavá péče je mnohdy vnímána negativně, jak laickou, tak i některou odbornou veřejností, přestože ustálená judikatura Ústavního soudu dochází k závěrům, že by právě tato forma péče měla být pravidlem, jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat, oba mají o jeho výchovu zájem a oba dbali o jeho výchovu po stránce citové, rozumové a mravní.[\[1\]](#) Jiné řešení by mělo být výjimkou, která by měla být řádně a přesvědčivě odůvodněna a důvod, proč je jiné řešení v zájmu dítěte, by měl být v rámci řízení řádně prokázán.[\[2\]](#)

Ústavní soud ve své judikatuře stanovil základní kritéria, která musí být při zkoumání, zda je nařízení střídavé péče v nejlepším zájmu dětí, splněna, a to subjektivní kritérium spočívající v tom, že oba rodiče musí o svěřením dítěte do střídavé péče projevit skutečný a upřímný zájem, a dále objektivní kritéria, jimiž jsou: 1. existence pokrevního pouta mezi dítětem a osobou usilující o jeho svěřením do péče, 2. míra zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb v případě jeho svěřením do péče dané osoby, 3. schopnost zajistit jeho vývoj a fyzické, vzdělávací, emocionální, materiální a jiné potřeby a 4. přání dítěte. V případě, že jeden z rodičů naplňuje tato kritéria výrazně lépe, je zpravidla v zájmu dítěte, aby bylo svěřeno do péče tohoto rodiče. Naplňují-li oba rodiče tato kritéria zhruba stejnou měrou, je třeba vycházet z premisy, že zájmem dítěte je, aby bylo v péči obou rodičů.[\[3\]](#)

Důvody, které kontraindikují střídavou péči, jsou upravovány vyvíjející se judikaturou, přičemž u Ústavního soudu lze sledovat tendenci spíše se k této formě péče přiklánět i přes skutečnosti, které by dříve mohly být důvodem pro její vyloučení. Ústavní soud judikoval, že střídavá péče nepřipadá v úvahu, je-li dítě kojeno,[\[4\]](#) nebo jsou-li u dítěte dány jiné specifické okolnosti spočívající ve zdravotním či psychickém stavu dítěte, v jejichž důsledku by střídavá péče znamenala pro dítě nepřiměřenou zátěž (např. nervová labilita dítěte, Aspergerův syndrom),[\[5\]](#) dále žijí-li rodiče ve

velmi velké vzdálenosti (zde nutno poznamenat, že se judikatura v tomto ohledu dále vyvíjí). Jako důvod bránící střídavé péči Ústavní soud shledal situaci, kdy pro dítě znamenal školní dualismus neúnosnou zátěž,^[6] či setrvalý a intenzivní negativní vztah mezi dítětem a partnerem jednoho z rodičů.^[7] Ve výjimečných případech může být kontraindikací střídavé péče i špatná komunikace mezi rodiči,^[8] na druhou stranu pouhá absence komunikace či její zhoršená kvalita nemůže vést k vyloučení střídavé péče, neboť by šlo o ústupek vzájemné rivalitě rodičů a otevíral by se tak prostor ke zneužití postavení rodiče, který měl doposud dítě svěřeno do péče.^[9]

Naopak náhled na některá jiná kritéria se proměnil a již dnes nejsou jako překážka střídavé péči vnímána, a to konkrétně nízký věk dítěte či zaměstnání rodiče neumožňující pravidelné střídání v péči o dítě například v důsledku práce na směny. Právě tyto dva parametry posuzoval Ústavní soud ve svém aktuálním nálezu ze dne 9. 8. 2022, sp. zn. I. ÚS 847/22. V tomto rozhodnutí odkázal i na svou dřívější judikaturu, podle níž obecný soud nemůže odůvodnit nevhodnost střídavé péče pouhým odkazem na „útlý věk dítěte“ či „pracovní vytíženost rodiče“.^[10]

V případě řešeném v uvedeném aktuálním nálezu Ústavního soudu otec žádal o svěření nezletilého dítěte do střídavé péče. Otec byl příslušníkem Policie ČR a pracoval na směny, ke svému návrhu připojil rozpis termínů směn do konce kalendářního roku. Obecné soudy však návrh otce zamítly s odůvodněním, že zaměstnání otce neumožňovalo pravidelné střídání rodičů v péči o dítě a realizace styku s dítětem je pro otce komplikovaná. Výlučná péče matky, která byla na rodičovské dovolené, byla shledána v nejlepším zájmu nezletilého dítěte vzhledem k tomu, že se matka dítěti může věnovat nepřetržitě. Obecné soudy dovodily, že v rozhodnutí musí být stanoveny přesné termíny styku tak, aby bylo rozhodnutí vykonatelné, a nadto dodaly, že pokud rodiče projeví zájem a budou toho schopni, mohou se mimosoudně dohodnout jinak, než je jim soudem určeno. Obecné soudy dále při ponechání dítěte ve výlučné péči matky zohlednily i nízký věk dítěte.

Ústavní soud v první řadě uvedl, že obecné soudy dostatečně nevysvětlují, proč je útlý věk dítěte na překážku střídavé péči, je-li vztah k otci láskyplný a je-li otec schopen potřeby dítěte naplňovat a přidal i odborný názor: „Děti od narození potřebují možnost rozvíjet si oboustranně uspokojivý, individuální vztah k oběma svým rodičům, uspořádání výchovy a péče je nutné uskutečnit vždy co nejdříve momentu, kdy dojde k rozpadu rodiny, nikoliv čekat na ‚vhodný‘ věk dítěte.“^[11]

Dále se Ústavní soud vyjádřil, že v projednávané věci chybí pečlivá úvaha a pečlivé odůvodnění obecných soudů, co ve skutečnosti brání střídavé péči (byť nerovnoměrné) rodičů o dítě a úpravě styku otce s dítětem, který by zohledňoval jeho zaměstnání. Pokud mezi rodiči není v dané chvíli možná shoda, není řešením odkazovat je k individuální, mimosoudní úpravě podle aktuálních potřeb – tím by se soud zřekl své odpovědnosti a nedostal povinnosti vydat autoritativní rozhodnutí v zájmu ochrany nezletilců v situaci, kdy rodiče ve své primární odpovědnosti spočívající v péči o dítě pro neshody selhávají.

Ústavní soud pak uvádí varianty, které navrhoval sám otec a díky kterým může být zachováno jak právo dítěte na rovnocenný kontakt s oběma rodiči, tak právo rodiče na svobodnou volbu povolání. Může jít o

- nastavení styku v cyklech podle volných dnů a směn rodiče pracujícího na směny,
- dále může být nalezen opakující se vzorec či společný průsečík mezi cyklem směn rodiče (v daném případě 6denním) a kalendářním týdnem,
- nebo mohl být styk nastaven obecnými pojmy s odkazem na roční rozpis směn, tak jak je tomu běžně např. při formulacích výroků ohledně jarních a podzimních prázdnin, jejichž termíny také nejsou známy několik let dopředu, tedy obdobně mohlo být pracováno i s rozpisem pracovních směn rodiče,
- obecné soudy mohly pracovat i s konkrétními termíny, jak je v daném případě otec

konkretizoval do konce roku s tím, že v dalších letech by došlo k posunu o příslušný počet dnů v závislosti na tom, zda jde či nejde o rok přestupný

- a nakonec mohlo být pracováno s termíny styku obdobně jako je tomu v případě hlavních letních prázdnin, kdy je nepečujícím rodiči garantován určitý rozsah styku a je mu uložena povinnost do určitého data dopředu sdělit pečujícímu rodiči konkrétní termíny čerpání.[\[12\]](#)

Jak vyplývá z výše uvedeného, variant nastavení úpravy styku rodiče pracujícího na směny s nezletilým dítětem je hned několik a není tedy důvod, proč by takové zaměstnání jednoho z rodičů mělo bránit střídavé péči o dítě. Jak Ústavní soud správně uvedl, i v případě jarních/podzimních prázdnin nejsou konkrétní termíny styku známy dopředu a musí být tedy v rozhodnutí uvedeny obecně, přesto je takové rozhodnutí vykonatelné. Obdobně v případě letních prázdnin, kdy jeden z rodičů dává předem vědět druhému rodiči konkrétní termíny styku k určitému datu s tím, že má zaručen určitý rozsah styku. Toto tedy zcela vyvrací argumentaci obecných soudů, že v rozhodnutí musí být přesně stanoveny konkrétní termíny, jinak by nebylo vykonatelné.

Shrnutí:

Ač nelze pominout, že při úpravě rodičovské péče k nezletilému dítěti je třeba vždy postupovat individuálně při předním zohlednění zájmu dítěte v konkrétním případě a střídavá péče nemá být „automatickým“ řešením, tak Ústavní soud, vycházející z evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, Listiny základních práv a svobod a Úmluvy o právech dítěte, dospívá k názoru, že střídavá péče by měla být presumována, přičemž tato presumpce může být vyvrácena, ovšem jsou k tomu zapotřebí pádné důvody mající oporu v ochraně nejlepšího zájmu dítěte.[\[13\]](#) Za takový důvod bez dalšího nelze posuzovat pouhý nízký věk dítěte či nepravděpodobnou práci rodiče neumožňující nastavení konkrétních termínů styku např. kvůli tomu, že rodič pracuje na směny. Jednou z Ústavním soudem předestíraných možností je pracovat v rozhodnutí s termíny styku při práci rodiče na směny obdobně jako již obecné soudy běžně pracují s jarními/podzimními prázdninami, kdy termíny nejsou předem známy, či s letními prázdninami, kdy jeden z rodičů oznamuje druhému datum styku k určitému datu předem.

Na konec si dovoluji citovat závěry 3. rodinně právního symposia pořádaného Justiční akademií v Kroměříži ve dnech 13. - 14. 11. 2019:

Až na výjimky nemá na duševní zdraví dítěte a jeho další vývoj negativní dopad samotná forma péče, ale především intenzivní konflikt jeho rodičů, zejména ten konflikt, který bezdůvodně směřuje k narušení vazby dítěte k jednomu z nich.

JUDr. Michaela Švecová
Advokátka

Mgr. Monika Kokešová,
právnička

Valíček & Valíčková

advokátní kancelář, s.r.o.

[Valíček & Valíčková, advokátní kancelář](#)

Kanceláře **Brno**: Nám. Svobody 18, Brno

Kancelář **Praha**: The Flow Building, Václavské nám. 47, Praha

Kancelář **Vyškov**: Dukelská 12, Vyškov

Kancelář **Ivančice**: Petra Bezruče 2, Ivančice

Tel.: 770 685 603

email: info@brno-advokatnikancelar.cz

VELMI DOPORUČOVANÁ KANCELÁŘ

DOPORUČOVANÁ KANCELÁŘ

VELMI DOPORUČOVANÁ KANCELÁŘ

VELMI DOPORUČOVANÁ KANCELÁŘ

[1] Nález Ústavního soudu ze dne 26. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 2482/13

[2] Tamtéž a dále např. viz nález Ústavního soudu ze dne 30. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1554/14, nález Ústavního soudu ze dne 3. 5. 2021 sp. zn. I. ÚS 3065/2021

[3] Nález Ústavního soudu ze dne 29. 10. 2019, sp. zn. III. ÚS 2396/19-2

[4] Nález Ústavního soudu ze dne 30. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1554/14

[5] Nález Ústavního soudu ze dne 15. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 2441/13

[6] Nález Ústavního soudu ze dne 24. 6. 2016, sp. zn. II. ÚS 169/16

[7] Nález Ústavního soudu ze dne 29. 10. 2019, sp. zn. III. ÚS 2396/19

[8] Nález Ústavního soudu ze dne 18. 4. 2019, sp. zn. I. ÚS 3970/18

[9] Nález Ústavního soudu ze dne 29. 10. 2019, sp. zn. III. ÚS 2396/19

[10] Nález Ústavního soudu ze dne ze dne 3. 5. 2021 sp. zn. I. ÚS 3065/2021

[11] PEMOVÁ, T., PTÁČEK, R. Sdílené rodičovství. První vydání. Praha: Národní institut pro děti a rodinu, 2020, s. 24.

[12] Nález Ústavního soudu ze dne 9. 8. 2022, sp. zn. I. ÚS 847/22

[13] Nález Ústavního soudu ze dne 30. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1554/14, obdobně viz nález Ústavního soudu ze dne 3. 5. 2022, sp. zn. I. ÚS 3065/2021

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. – zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)
- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)
- [Promlčení zápůjčky bez určení splatnosti v judikatuře Nejvyššího soudu](#)
- [Rozvod s mezinárodním prvkem a související otázky péče o děti a výživného](#)
- [Příkaz a příkaz na místě v přestupkovém řízení vedeném orgány inspekce práce](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Problematické aspekty změn v úpravě odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku](#)
- [Autonomní mobilita optikou české legislativy. Kdy se na silnicích dočkáme vozidel bez řidiče?](#)
- [Rodičovská odpovědnost po novele občanského zákoníku: Jak nové principy rovnosti, spolupráce a ochrany dítěte mění praxi soudů a rodin](#)
- [Lhůta a povinnosti při vyrozumění oznamovatele o výsledku posouzení oznámení](#)